

בס"ד, ג' טבת התשפ"ו

זבחים ק' – המשך הסבר דעת רבי שמעון, אכילת פסחים מעכבת, ודיני ליל הקבורה.

שאלות:

1. בני נפטר בערב פסח אחרי חצות היום. האם אחיו צריך להביא את קרבן הפסח?

המשך הדיון בדעת רבי שמעון האם אונן יכול להביא קורבן פסח

הגמרא ממשיכה את הדיון מהדף הקודם, לגבי הסתירה בשיטת רבי שמעון בנושא אנינות לילה שבברייתא לכאורה אסר, ובמשנה בפסחים העמדנו שהתיר. הגמרא מביאה עוד שלוש דעות של אמוראים רב מרי, אביי ורבא לתרץ את הסתירה בדברי רבי שמעון.

○ רב מרי מתרץ את הסתירה בשיטת רבי שמעון: שהברייתא שאוסרת להביא פסח מדברת כשמת לו מת וקברו אותו בארבעה עשר בניסן (יום מיתה), ודין אנינות לילה במקרה הזה הוא מדאורייתא. המשנה שמתירה לו לאכול פסח מדברת כשמת לו מת בשלושה עשר וקברו בארבעה עשר (יום קבורה), שדין אנינות בו הוא רק מדרבנן, ולכן מצוות אכילת הפסח דוחה אותו.

▪ רב אשי מקשה על רב מרי מהברייתא שבה רבי שמעון משתמש בהיתר הפסח כראיה שכל אנינות לילה (גם ביום המיתה) היא מדרבנן. אם דברי רב מרי נכונים, רבי יהודה היה יכול לענות לרבי שמעון: אתה מביא ראיה מיום קבורה שהוא דרבנן, ואני מדבר על יום מיתה שהוא דאורייתא (כי כמו שנראה בסוף הדף, רבי יהודה בודאות דיבר על אנינות של יום המיתה שהיא מהתורה!) ואין תשובה בגמרא לקושיא על רב מרי.

○ אביי מתרץ את הסתירה ששני המקרים הם ביום המיתה: הברייתא שאוסרת מדברת כשהמת נפטר קודם חצות היום – אז עדיין לא חלה חובת הפסח, ודין אנינות חל עליו. המשנה שמתירה מדברת שהמת נפטר אחרי חצות היום – חובת הפסח חלה לפני האנינות, ולכן האנינות לא חלה עליו והסיבה שהוא יכול לאכול את הפסח בלילה כי אנינות הלילה היא מדרבנן והם לא גזרו עליו שלא יאכל כי אחרת הוא יבוא גם לא לשחוט, אבל שאר קדשים לא התירו לו. (ובמשנה שלנו שמותר לו לאכול אפילו שאר קדשים לא מדובר ביום המיתה אלא ביום הקבורה).

○ הגמרא מביאה ראיה שיש אבחנה בין קודם חצות לאחרי חצות מברייתא לגבי טומאת מת בערב פסח.

▪ הברייתא שאוסרת: מביאה מעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב פסח, ואחיו הכהנים טימאו אותו בעל כרחו שייטמא לאשתו.

▪ והברייתא שמתירה: מדברת על נזיר שהלך לשחוט את פסחו ושמע שמת לו מת, והוא לא יטמא, כי אסור לו להיטמא כמו שנלמד מהפסוקים חוץ מלמת מצווה.

▪ הגמרא אומרת שהברייתא שאוסרת עליו להיטמא (בנזיר) מדברת כשמת אחרי חצות, וחובת הפסח שחלה עליו דוחה את האנינות ואפילו שיש חובה להיטמא לקרוביו כדעת רבי עקיבא.

▪ הגמרא דוחה את האפשרות להעמיד את הסתירה כמחלוקת רבי עקיבא (שחובה להיטמא לקרוביו) ורבי ישמעאל (רשות) כי הברייתא של נזיר פותחת בדברי רבי

עקיבא לכן היא כולה לפי דעתו. (אחרת, תיאורטית יכולנו להעמיד את המעשה של **יוסף הכהן** לפי דעת **רבי עקיבא** שטומאה דוחה את הפסח כי אפשר לעשות פסח בפסח שני, ואת הברייתא של נזיר **כרבי ישמעאל** שאין חובה להיטמא, זה רק רשות, ולכן הוא לא נטמא, גם אם האנינות חלה קודם חצות היום).

○ **רבא** מתרץ את הסתירה בדעת **רבי שמעון**: שגם הברייתא וגם המשנה מדברות במקרה שמת אחרי חצות, אבל הברייתא שאוסרת מדברת כשמת לפני ששחטו וזרקו את דם הפסח. והמשנה שמתירה מדברת כשמת אחרי ששחטו וזרקו את דם הפסח.

▪ **רב אדא בר מתנה מקשה** על **רבא**: אחרי שכבר שחטו וזרקו, מה זה משנה למה להתיר אנינות דרבנן בשביל לאכול, הרי כבר אין חשש שלא ישחט בגלל זה? **רבינא** מתרץ שאכילת פסחים מעכבת את המצווה (כדברי **רבה בר רב הונא**, כמו שהגמרא תוכיח בהמשך), ולכן חכמים לא גזרו אנינות על הפסח גם בשביל לאכול.

2. רמי שמע שקרובו נפטר לפני שבוע. האם מותר לו לאכול קרבן פסח בערב?

אכילת פסחים מעכבת

הגמרא מביאה ברייתא להוכיח שלדעת **רבה בר רב הונא** אכילת פסחים מעכבת, כלומר, חייבים לאכול את הפסח בשביל לצאת ידי המצווה של קרבן הפסח.

○ הברייתא אומרת שיום שמועה (שמועה קרובה בתוך שלושים יום) הוא כיום קבורה למצוות שבעה ושלושים (שמתחילים למנות מיום השמועה). אבל לעניין אכילת פסחים הוא כיום ליקוט עצמות (שטובל ואוכל בקדשים לערב, ויותר קל מיום קבורה).

▪ הברייתא מוסיפה: אחד זה ואחד זה טובל ואוכל בקדשים לערב (כלומר גם יום קבורה וגם יום ליקוט עצמות).

▪ סתירה פנימית: הרי תחילת הברייתא מדייקת שיום שמועה הוא כיום ליקוט עצמות לעניין פסח, ולא כיום קבורה, ומזה משתמע שיום קבורה אסור לאכול בו אפילו לערב. אבל סופה של הברייתא אומרת שאחד זה ואחד זה (יום קבורה ויום ליקוט) מותרים לאכול לערב! אז השאלה היא האם יום קבורה מותר או אסור לאכול קדשים בערב?

○ תירוץ א' (**רב חסדא**): מדובר במחלוקת תנאים האם ליל יום הקבורה אסור (כי יש תנא שסובר שאכילת פסחים לא מעכבת כמו שהגמרא תביא בהמשך, ולכן לא אוכלים פסח בלילה של יום הקבורה למרות שהקבורה תופסת את הלילה שלאחריה מדרבנן, ויש תנא שסובר שליל יום הקבורה בכלל לא אסור).

○ תירוץ ב' (**רבה בר רב הונא**): אין סתירה. הרישא (שאוסרת ביום קבורה) מדברת במקרה שמת אחרי שקיעת החמה (כלומר בלילה, ואז הלילה הוא יום קבורה בעצמו ולא ליל יום קבורה). הסיפא (שמתירה) מדברת במקרה שמת סמוך לשקיעת החמה ביום.

▪ הגמרא מדייקת: אם מת אחרי שקיעת החמה, למה התירו כיום ליקוט הרי כבר שחטו? מכאן מסקנה שלדעת **רבה בר רב הונא** אכילת פסחים מעכבת את מצוות הפסח, ולכן חכמים לא גזרו אנינות. (חכמים לא גזרו בלילה שאחרי יום הקבורה אבל כן גזרו ביום הקבורה עצמו כדי שלא יתבלבלו עם יום המיתה וכאן התירו בפסח).

- תירוץ ג' (**רב אשי**): הרישא (שאוסרת) נכונה. והסיפא: "**אחד זה ואחד זה**" מתייחסת רק ליום **שמועה ויום ליקוט עצמות**, ולא ליום קבורה (אבל הגמרא דוחה את התירוץ הזה כבודתא מכיוון שזה לא מסתדר עם הלשון "אחד זה ואחד זה" על מה שכרגע מדברים).
- 3. עומרי מת ונשכח במקרה בפתולוגיה, ועדיין לא קברו אותו, האם הבן שלו יכול לאכול קרבן פסח?

מחלוקת תנאים: האם ליל יום הקבורה אסור

הגמרא דנה בתירוץ של **רב חסדא** שדין ליל יום קבורה הוא מחלוקת תנאים, ומבררת את המחלוקת.

- הגמרא מביאה ברייתא: "עד מתי מתאונן עליו? (כלומר עד מתי נאסר בקדשים) **ת"ק**: כל היום. **רבי** אומר: כל זמן שלא נקבר".
 - הגמרא מדייקת שהברייתא דנה ביום הקבורה (ולא ביום מיתה, כי אין מישהו שסובר שיום המיתה לא תופס את הלילה שלו גם כאיסור אנינות, כי זה נלמד מפסוק בעמוס).
- **רב יוסף** מבאר את הברייתא שלדעת **תנא קמא** אסור כל היום והלילה, ולדעת **רבי** אם הוא נקבר ביום אז הלילה מותר. אבל על זה **רבי ירמיה** מקשה ומוכיח **שרבי** הוא זה שמחמיר שכל זמן שלא נקבר אסור אפילו עד עשרה ימים.
- לכן **רבי ירמיה** מתרץ שהמחלוקת היא בליל יום קבורה (שאנינותו היא מדרבנן):
 - **תנא קמא** אומר: מתאונן רק באותו היום של הקבורה בלי הלילה (ולכן מותר לאכול בלילה).
 - **רבי** אומר: כל זמן שלא נקבר הוא אונן (ואם נקבר, יום הקבורה תופס את לילו באנינות מדרבנן. וזו מחלוקת התנאים שעליה דיבר **רב חסדא**).
- **רבא** מסיק מכך ש**רבי** אומר שיום קבורה (דרבנן) תופס את לילו מדרבנן, שיש ללמוד שיום מיתה (דאורייתא) תופס את לילו מדאורייתא.
 - הגמרא דוחה את המסקנה הזו מברייתא שלומדת מדברי אהרון הכהן למשה ביום השמיני על מיתת נדב ואביהוא: אהרון אומר שדווקא ביום היה אסור להם לאכול בגלל אנינות, אבל בלילה מותר כי אין כהנים אחרים שיאכלו.
 - אבל לדורות גם בלילה אסור לדעת **רבי יהודה**. אבל **רבי** חולק ואומר שגם לדורות אנינות לילה היא רק מדברי סופרים. ולמרות שמהתורה אפילו ביום המיתה אין אנינות לילה, חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וגזרו אנינות לילה אפילו ביום הקבורה שעיקר אנינותו אפילו ביום הוא מדברי סופרים מכאן שהדיוק של **רבא** בדעת **רבי** נסתר.